MŰHELY

A tulajdonnevek identitáserősítő szerepe a lakóhelyi és az iskolai közösségekben névpedagógiai keretben

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Absztrakt

A nyelvhasználatban a tulajdonneveknek fontos szerepük van az anyanyelvi otthonosság érzésének, valamint az egyéni és a közösségi identitástudatnak a kialakításában. A tanulmány témája a tulajdonnevek identitáserősítő szerepének a vizsgálata, valamint a lakóhelyen és az iskolai nevelésben adódó fejlesztési lehetőségek elemzése. A tanulmány első része javaslatot tesz egy általános névpedagógia struktúrájára és tematikájára. Értelmezi a hozzá kapcsolódó főbb fogalmakat, és vázlatos áttekintést ad a névpedagógiát megalapozó kutatási eredményekről az eddig megjelent szakpedagógiai munkákból válogatva. A tanulmány második része olyan projektterveket mutat be névpedagógiai keretben, amelyekben a tanulók a környezetükhöz kötődő tulajdonnevekkel foglalkoznak: a névgyűjtő projektekben a lakóhelyhez és az iskolához kötődő, különböző típusú tulajdonneveket gyűjtenek; a névalkotó projektben többféle tulajdonnévtípus alkotása a cél; a névkutató projekt témája a lakóhelyi intézménynevek több szempontú vizsgálata. A projektek hatásának az elemzése kitér a tulajdonnevek nyelvi tájképbeli szerepére is. A tanulmány szakpedagógiai eredményei hozzájárulhatnak egy általános névpedagógia kidolgozásához, valamint további identitáserősítő, a tulajdonnevekkel kapcsolatos projektek tervezéséhez és megvalósításához.

Kulcsszavak: névtan a közoktatásban, anyanyelv-pedagógia, névpedagógia, egyéni és közösségi identitástudat, anyanyelvi otthonosság érzése, projektmunka

The role of proper names in strengthening identity in residential and school communities within the framework of name pedagogy

ÁGNES ANTALNÉ SZABÓ

Proper names play an important role in language use, fostering a sense of familiarity with the native language and contributing to the development of individual and communal identity. This study examines the role of proper names in these processes and analyses opportunities for development in residential and school settings. The first part of the study proposes a framework and set of themes for general name pedagogy. It defines key related concepts and summarises the research findings underpinning name pedagogy, as presented in previous publications. The second part of the

https://doi.org/10.29178/NevtErt.2026.10 Névtani Értesítő 2026. 48: 183–204.

study presents project plans within the framework of name pedagogy in which students engage with proper names related to their environment. In the name-collecting projects, students collect various types of proper names associated with their place of residence and school. The aim of the name-creation project is to create several types of proper names. The name-research project involves a multifaceted examination of the names of local institutions. The analysis of the projects' impact addresses the role of proper names in the linguistic landscape. The findings of this study in the field of specialised pedagogy may contribute to the development of a general pedagogy of proper names, as well as to the planning and implementation of further projects that strengthen students' sense of identity through their engagement with proper names.

Keywords: onomastics in public education, first language pedagogy, name pedagogy, individual and communal identity, sense of familiarity with the native language, project work

***

1. Bevezetés. Minden közösség fennmaradásának és fejlődésének meghatározó feltétele a közösség tagjainak pozitív kötődése a közösséghez (KISS 2000: 20). Életünkben számos kisközösséghez tartozunk, például a családunkhoz, a szűkebb lakóhelyünkhöz, az iskolákhoz, ahol tanulmányainkat végezzük, a munkahelyhez, a baráti társaságokhoz és a szabadidős tevékenységek közösségeihez. A közösségek tagjainak a pozitív attitűdje nemcsak a közösségek számára meghatározó, hanem a tagok számára is: hatással van érzelmeikre, önértékelésükre, értékrendjükre, egész személyiségükre. A közösségi érzés kialakulásában számos személyi, eszmei és dologi tényezőnek szerepe van.

A jelen tanulmány témája egyrészt a tulajdonnevek identitáserősítő szerepének a vizsgálata, másrészt a lakóhelyen és az iskolai nevelésben adódó fejlesztési lehetőségek elemzése. A tanulmány – névpedagógiai keretben – olyan közösségerősítő projektterveket mutat be, amelyekben a tanulók a lakóhelyükhöz és az iskolájukhoz kötődő tulajdonnevekkel foglalkoznak.

A tulajdonnév társadalmi meghatározottságú nyelvi jel, amely a szociokulturális körülmények és a névhasználók által válik névvé (HAJDÚ 2003: 58, TOLCSVAI NAGY 2008: 39–40, HOFFMANN I. 2014: 17–18). „Az egyéni és az össztársadalmi, emberi tudás egyaránt szorosan kötődik a nevekhez" (FARKAS 2014: 128). A névhasználók a névkompetenciájuk révén képesek a neveket felismerni és névként használni, értelmezni. A tulajdonneveket a társadalmi-nyelvi szocializáció során, a kultúra részeként ismerjük meg (HOFFMANN I. 2010: 23). A tulajdonneveknek egyrészt azonosító és egyedítő, másrészt emlékeztető funkciójuk, gazdag asszociációs tartalmuk van (J. SOLTÉSZ 1979: 29–31, HAJDÚ 2003: 49–59, SLÍZ 2012: 284–286, HOFFMANN I. 2014: 14–18). Ezáltal a közösségeknek saját névkultúrájuk alakul ki (J. SOLTÉSZ 1979: 144–149).

Az anyanyelvünk használata alakítja ki az anyanyelvi közösségi érzést, az anyanyelvi otthonosság érzetét (LANSTYÁK 1998: 110–111, KISS 2000: 31), amely az anyanyelvi közösséghez kapcsol bennünket. A lakóhely, a szűkebb régió nyelvhasználatának, a regionális nyelvi otthonosság érzetének is van közösségi és egyéni identitást erősítő funkciója (KISS 2000: 25, BAUKO 2014: 82–84). Ez egyrészt a tagokat, saját és közösségi nyelvi önképüket, értékrendjüket fejleszti, másrészt a tagok kapcsolatát, a közösség többi tagjához való pozitív viszonyulásukat, valamint a mások anyanyelve, sokszínű nyelvhasználata iránti pozitív attitűdjüket erősíti.

A nyelvhasználatnak fontos elemei a tulajdonnevek. „Mindnyájan egyszerre több névközösségnek is a tagjai vagyunk, s a névhasználatunkat ezekhez a közösségekhez igazítjuk hozzá” (HOFFMANN I. 2014: 18). A tulajdonnevek is befolyásolják az önmagunkkal való azonosság és a közösséggel való azonosulás érzését: a nevekről való tudásunknak és a velük kapcsolatos tapasztalatainknak egyéni és közösségi identitáserősítő szerepük van. A tulajdonnév a típusától is függően különböző identitáselemekre utalhat, például életkorra, nemre, családi és közösségi kapcsolatokra, etnikai, nemzetiségi, vallási hovatartozásra, társadalmi és kulturális szerepekre stb. (BAUKO 2014: 83). Ha a tanulók a lakóhelyi és az iskolai névhasználatban, a nevek történetében felismerik a személyes kapcsolatokat, erősödik az önismeretük, az önazonosság-tudatuk is (RAÁTZ 2002: 245).

A környezeti tudatosság fogalmát is ki lehet terjeszteni az anyanyelvre (ERDÉLYI 2003: 205). A nyelvi környezeti tudatosság alapján a közösség tagjai tudatosan törekednek nyelvi környezetük, nyelvhasználatuk megismerésére, fejlesztésére. Tudatosul bennük, hogy részesei, sőt formálói a nyelvhasználatnak, ezáltal nő a társadalmi felelősségérzetük. A lakóhelyi és az iskolai névadási, névhasználati szokások megismerésével erősödik a nevekkel kapcsolatos kritikai gondolkodásuk is. Nyitottabbá és tudatosabb névhasználókká válnak, nagyobb odafigyeléssel és hozzáértéssel adnak neveket a családjukban, a munkahelyükön, illetve saját cégüknek, termékeiknek.

2. A tulajdonnevek a nevelésben és az oktatásban. Az anyanyelvi nevelés egyik kiemelt célja a pozitív anyanyelvszemléletre nevelés, a saját anyanyelvhasználathoz, valamint a lakóhely és a közösségek tagjainak a sokszínű nyelvéhez való pozitív viszony kialakítása (ANTALNÉ SZABÓ 2003: 293, 2015: 10–11). Ennek része a tulajdonnevekkel való tudatos foglalkozás, amelynek van hagyománya az iskolában: erről tanúskodnak a magyar nyelvi tantervek, tankönyvek és anyanyelv-pedagógiai munkák. A tulajdonnevekről általában a tankönyvek kommunikációs, helyesírási, grammatikai, pragmatikai, nyelvtörténeti, nyelvjárási és nyelvpolitikai témaköreiben (HOFFMANN O. 1994, HAJDÚ 1999, RAÁTZ 2002, KECSKÉS 2018), valamint az ezek tanítását taglaló anyanyelv-pedagógiai fejezetekben esik szó. A tulajdonnevek tanításának és a nevekkel való foglalkozás pedagógiájának még nem született meg a teljes, rendszerszerű leírása, de meghatározó elemei megtalálhatók az eddig megjelent névtani szakpedagógiai tanulmányokban és dolgozatokban.

Minden tantárgynak lehet kidolgozott tantárgy-pedagógiája, és az egyes tudományoknak is lehet saját szakpedagógiájuk. Az iskolarendszer és a gyakorlat legitimálja azokat a szakpedagógiákat (BÁRDOS 2012: 61), amelyekhez saját kutatások, fejlesztések kapcsolódnak, és amelyek megjelennek a pedagógusképzésben, tudatosan jelen vannak a pedagógusok pedagógiai kultúrájában. Akár tantárgyról, akár tudományról van szó, akkor lesz hiteles a szakpedagógiája, ha feltárták a tanítása történeti előzményeit, a fejlődését, korábbi és újabb eljárásait, módszereit, stratégiáit is, valamint vizsgálták a szakterület tanításának korábbi és jelenkori elveit, tananyagait, tantervi megjelenését, taneszközeit, a tudásteljesítmény mérését és értékelését stb.

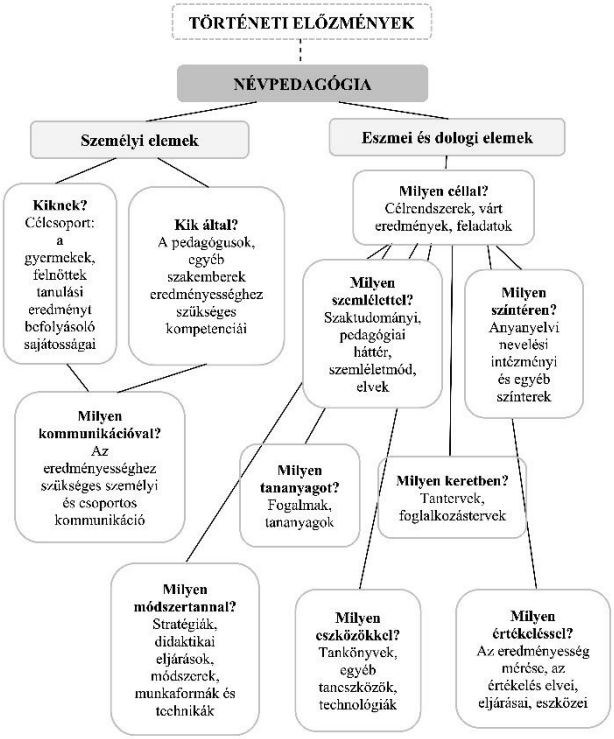
2.1. A névpedagógia fogalma. A nevekkel való foglalkozásnak, a nevek tanításának a szakpedagógiája a névpedagógia, amely tematikailag jól körülhatárolható terület a névtudomány, az alkalmazott névtan és a pedagógia keresztmetszetében (RAÁTZ 2015: 230,

BÖHNERT–NOWAK 2020: 2–3). Egyrészt a pedagógia egyik részdiszciplínája, másrészt az alkalmazott nyelvtudományon belül az alkalmazott névtan egyik területe. „[A]z alkalmazott névtudomány minden egyéb alkalmazott tudományhoz hasonlóan a névtudomány kutatási területeire építve, más tudományterületek eredményeit is fölhasználva – az inter- és multidiszciplinaritás jegyében – olyan kérdéseket vizsgál, amelyek a mindennapi életben hasznosíthatók" (RAÁTZ 2015: 230). Az alkalmazott névtannak igen fontos területe a névkultúra, a névízlés és a névhasználat változásainak a vizsgálata. A névkultúra fogalomkörébe tartoznak a névadási, névviselési, névhasználati szokások, a társadalom tagjainak a viselkedése a névanyag változásaival szemben (J. SOLTÉSZ 1989: 13).

A *névpedagógia* terminus bevezetését a tanulmány szerzője egyrészt a már szélesebb körben használatos *anyanyelv-pedagógia, nyelvpedagógia, helyesírás-pedagógia, irodalompedagógia, történelempedagógia* stb. fogalmak, illetve terminusok rendszerére építve javasolja, másrészt ez a fogalom kapcsolódik a német nyelvben megjelenő *névdidaktika* terminushoz is (BÖHNERT–NOWAK 2020). Minden tantárgy-pedagógia integrált multidiszciplína, „mely alapfokú polihisztorságot igényel" a kutatóktól, a pedagógusoktól és a tanulóktól egyaránt (BÁRDOS 2012: 64). A névpedagógiának a névtudományon, a pedagógián, a pszichológián, a szemiotikán, a szemantikán, a grammatikán és a pragmatikán kívül szoros kapcsolata van a szociológiával, a szociolingvisztikával, a néprajzzal, a történettudománnyal és több természettudományos területtel is (RAÁTZ 2015, BÖHNERT–NOWAK 2020). A névpedagógia interdiszciplináris és multidiszciplináris jellegét igazolják azok a szaktudományi és szakpedagógiai munkák, amelyek szerzői különféle nézőpontból kutatják a tulajdonnevekkel való foglalkozást (pl. MÁTÉ 1983; OROSZ 1983; ÖRDÖG 1983; J. SOLTÉSZ 1989; ANTALNÉ SZABÓ 1992; BOZSIK 1994; HAJDÚ 1994; HOFFMANN O. 1994; FERCSIK 1996; LISZKA 1997; BÍRÓ 1999; RAÁTZ 2002, 2015; ERDÉLYI 2003; HOFFMANN I. 2015; F. LÁNCZ 2016; KECSKÉS 2018; TAKÁCS 2022). E munkák megalapoznak egy jövőbeli névpedagógiát, amelynek saját struktúrája, célrendszere, szemléletmódja, módszertana, terminológiája, paradigmája és ezáltal önazonosságtudata van.

2.2. A névpedagógia történeti előzményei. A modern tudományok csak akkor lehetnek hitelesek, ha feltárják történeti előzményeiket, történeti gyökereiket is (BÁRDOS 2012: 67). Ezért a névpedagógia kidolgozásához is fontos megismerni, hogy a jelenkorig milyen céllal, milyen szaktudományi és oktatási-nevelési keretben, hol és hogyan foglalkoztak a tulajdonnevekkel, és melyek azok a múltbeli időtálló célok, elvek és módszerek, amelyeket érdemes továbbvinni, amelyekre alapozva lehet az új rendszert felépíteni. A történeti névpedagógiai vizsgálat fő forrásai lehetnek egyrészt a pedagógusképzésben és a pedagógus-továbbképzésben alkalmazott korabeli anyanyelv-pedagógiai munkák, másrészt az intézményi anyanyelvi nevelésben használt tantervek, tankönyvek, segédkönyvek, egyéb taneszközök. Fontos bevonni a kutatásba azokat a múltbeli ismeretterjesztő kiadványokat is, amelyek az intézményi nevelésen túlmutató, a tulajdonnevekkel kapcsolatos tevékenységeket támogatták.

2.3. Általános névpedagógiai keret. A tanulmány jelen fejezete arra tesz kísérletet, hogy felvázolja egy általános névpedagógia főbb elemeit. Javaslatot tesz – más szakpedagógiák alkotóelemeire építve – a névpedagógia személyi, eszmei és dologi tényezőire. Ahogyan az 1. ábra is mutatja, mindezt diakrón és szinkrón szemlélettel egyaránt javasolja vizsgálni.

1. ábra: Javaslat egy általános névpedagógia elemeire

A névpedagógia személyi tényezőihez első helyen a célcsoport tartozik, vagyis azok a személyek, akiknek a tulajdonnevekkel kapcsolatos pedagógiai és ismeretterjesztő tevékenységeket szánjuk. A résztvevők különböző életkorú, érdeklődésű, nyelvű, eltérő motivációjú, szociokulturális hátterű, más-más kognitív sajátosságokkal rendelkező gyermekek és felnőttek egyaránt lehetnek. A névpedagógia eredményeit nemcsak a köznevelési intézményekben és intézményen kívüli tanulói tevékenységekben, például a táborokban lehet alkalmazni, hanem a felnőtteknek szóló ismeretterjesztésben is (HOFFMANN I. 2015: 20, RAÁTZ 2015: 238). Ahogyan más szakpedagógiák, úgy a névpedagógia sem hagyhatja figyelmen kívül a tanulókat és a célcsoportba tartozó felnőtteket, hiszen az ő igényeik, életkoruk, érdeklődésük, egyéni és csoportos sajátosságaik, tanulási stílusuk meghatározóak a különféle névpedagógiai területek kutatásában és kidolgozásában, például a tankönyvelemzésben és a módszertanban is.

A személyi tényezők másik csoportját azok a személyek alkotják, akik szervezik, irányítják, támogatják a célcsoport által végzett, a tulajdonnevekkel kapcsolatos tevékenységeket. Ők a tanítói, tanárai, szakmai támogatói, előadói a nevekkel kapcsolatos tanulásnak és ismeretterjesztésnek. A fejlesztés sikerességét a szakmai kompetenciáik is befolyásolják: szaktudományi felkészültségük, pedagógiai kultúrájuk, valamint szakmai kommunikációjuk a célcsoportba tartozó tanulókkal és felnőttekkel. Ezért a névpedagógiai tematikába

beletartozik a tanulási eredményhez szükséges személyi és csoportos kommunikáció elemzése is. A névpedagógia része továbbá az is, hogy milyen specifikus, inter- és multidiszciplináris kompetenciák szükségesek a tulajdonneves tematikájú foglalkozások támogatásához, megszervezéséhez és megvalósításához.

A szakpedagógiák személyi tényezői által meghatározott eszmei és dologi tényezők közé BÁRDOS (2012: 67) a tantervelméleteket és -elemzéseket, a tananyagleírásokat, valamint a módszerek és stratégiák, az eszközhasználat és a mérési, értékelési eljárások alkalmazásának az elméletét, gyakorlati kidolgozását sorolja. Célszerű ezeken túl külön csoportban tárgyalni a célokat és a tulajdonnevekkel végzett tevékenységek színtereit is.

3. Névpedagógiai mozaikok. A különféle pedagógiai tevékenységekben a személyi tényezők befolyásolják az eszmei-dologi tényezőket: hozzájuk igazodik a szakpedagógia elméletének kidolgozása és gyakorlati alkalmazása. A célcsoport tanulóinak és felnőtt résztvevőinek a sajátosságait vesszük figyelembe, amikor célokat fogalmazunk meg, vagy ha színtereket vizsgálunk, tanterveket, tananyagokat, módszertanokat kutatunk és dolgozunk ki. A jelen tanulmánynak nem célja az eddig megjelent névpedagógiai munkák teljes körű áttekintése, csak példákat kíván hozni a névpedagógia tartalmi elemeire.

3.1. Személyi elemek. Az eddig megjelent névpedagógiai írások közül néhány a névpedagógia személyi tényezőivel is foglalkozik más kutatási fókuszok megjelenése mellett (OROSZ 1983, LISZKA 1997, BÍRÓ 1999, FERCSIK 1999, ERDÉLYI 2003, TAKÁCS–RAÁTZ 2020). A névpedagógiai, valamint a tulajdonnevekkel csak közvetett módon foglalkozó egyéb szakpedagógiai tanulmányok alapján a gyermekek életkorának, érdeklődésének, szociokulturális hátterének a figyelembevétele erősíti a tantárgyi motivációt (PARAPATICS 2020: 89–94, SCHIRM 2023: 59–60), növeli a tulajdonnevekkel való foglalkozás sikerét is. Kevés tanulmány érinti a pedagógusoknak és a támogató szakembereknek a fejlesztéshez szükséges kompetenciáit és szakmai kommunikációját (pl. OROSZ 1983, TAKÁCS–RAÁTZ 2020). A tulajdonnevek sajátosságaiból adódóan a pedagógusoknak nemcsak névtani és névpedagógiai tudásra, kompetenciákra van szükségük, hanem más tudományokra vonatkozó szakmai érdeklődésre, felkészültségre is. A pedagógiai folyamat eredményességét növeli az aktív és az interaktív tevékenységeket előnyben részesítő módszertani kultúra, a megszólalásokat ösztönző szakmai kommunikáció (ANTALNÉ SZABÓ 2015: 35–44).

3.2. Eszmei és dologi elemek. Az eddig megjelent tanulmányok és dolgozatok nagyobbik része a névpedagógia eszmei és dologi tényezőit kutatja. Közöttük a célokat, a szaktudományi hátteret, a megvalósulás színtereit, a névtani tananyagot, a tantervi kereteket, a módszertant, a tankönyveket és az egyéb eszközöket, továbbá a névtani kompetenciamérések eredményeit elemzik.

3.2.1. Milyen céllal? A névpedagógiai munkák általában részcélokat fogalmaznak meg a kutatási fókuszhoz kapcsolódva (pl. MÁTÉ 1983, OROSZ 1983, FERCSIK 1999, F. LÁNCZ 2016, TAKÁCS–RAÁTZ 2020). A tulajdonnevekkel való foglalkozás főbb céljai a következők lehetnek: a) attitűdformálás, a pozitív attitűd erősítése a tulajdonnevek és a tulajdonnevekkel kapcsolatos tevékenységek, a névkultúra iránt; b) elkötelezettség, felelősségvállalás és autonómia kialakítása a névhasználatban és a névadásban; c) a névkultúra, névhasználati (névértelmezési, névadási, a nevekkel kapcsolatos kritikai gondolkodási, kiejtési, helyesírási,

stilisztikai stb.) készségek és képességek fejlesztése; d) a névkultúrával kapcsolatos ismeretek bővítése. A névkultúra magában foglalja a névadási, a névviselési és a névhasználati szokások rendszerét, a névállomány kritikai szemléletét, a hagyományőrzést és az újításokra való hajlandóságot is (J. SOLTÉSZ 1989: 13, HOFFMANN O. 1994: 27). Ez a vázlatos célmegfogalmazás is megmutatja, hogy miért nem elegendő célként a névtani ismeretek átadásáról beszélni. Ennél sokrétűbbek az elérendő célok a nevelésben, az oktatásban, valamint az ismeretterjesztésben, és leginkább funkcionális szemlélettel, interaktív módszertani stratégiákkal érhetjük el őket.

3.2.2. Milyen szemlélettel? A névpedagógia szaktudományi alapjait, terminológiáját, a tulajdonnevekkel való foglalkozás szaktudományi és pedagógiai kereteit, szemléletbeli formáit tárgyalja több tanulmány (pl. HAJDÚ 1994, 1999; FERCSIK 1996; FARKAS 2012; SLÍZ 2012; RAÁTZ 2015). A korszerű szaktudományi háttér fontosságát erősítik azok a tanulmányok is, amelyek a legújabb kutatási eredményeket bemutató névtani folyóiratoknak és köteteknek a köznevelésben való használatát szorgalmazzák (HOFFMANN O. 1994, VÖRÖS 2015, ZÁNTÓ 2018). A névpedagógia szaktudományi megalapozásához hozzájárulnak a Magyar Nemzeti Helynévtár Program (MNHP) kiadványai és helynévgyűjtő mozgalma is. A névpedagógia szaktudományi alapjait elsősorban a modern névtudomány és a modern pedagógia legújabb eredményei alkotják. Szemléletbeli kerete a funkcionális szemléletű nyelvészet és anyanyelvi nevelés elveire, a legújabb kognitív megközelítésekre épül (ANTALNÉ SZABÓ 2015, TOLCSVAI NAGY 2015, BÖHNERT–NOWAK 2020). A névtan és a névpedagógia inter- és multidiszciplináris jellege miatt a szaktudományi háttérhez és szemléletbeli alapjához egyéb tudományágak és tudományterületek kutatási eredményei is hozzátartoznak (HOFFMANN I. 2015, RAÁTZ 2015). A névpedagógiai munkák a tantárgyköziség szemléltetésére interdiszciplináris kapcsolatként említik például az irodalmat, a pszichológiát, a szociolingvisztikát, a szociológiát, a környezettant, a történettudományt, a művelődéstörténetet, a néprajzot, a földrajztudományt, a gazdaságtudományt és a művészeteket (RAÁTZ 2002, 2015; ERDÉLYI 2003; BÖHNERT–NOWAK 2020). Az interdiszciplinaritást igazolják azok a nem névtani témájú tanulmányok és kötetek is, amelyekben nyelvjárási (PARAPATICS 2011, 2020), nyelvtörténeti (SARNYAI 2022, CS. SARNYAI főszerk. 2025) és honismereti (GECSEI 2022) gyakorlatokban jelennek meg a tulajdonnevek.

3.2.3. Milyen színtereken? A tulajdonnevekkel az élet minden területén találkozunk, így a velük való pedagógiai célú foglalkozásoknak is különféle színterei lehetnek (ÖRDÖG 1983: 90, MÁTÉ 1983: 101–102, OROSZ 1983: 104, HOFFMANN O. 1994: 28, FERCSIK–RAÁTZ 1995: 41, ERDÉLYI 2003: 205–207, JUHÁSZ 2015: 53–57, GECSEI 2022: 50–53): a család; az anyanyelvi nevelés intézményi színterei, az óvoda, az iskola és a felsőoktatás; a szabadidős tevékenységek és az iskolán kívüli tanulás színterein szervezett foglalkozások; a tömegkommunikáció stb. Azért is fontos a tulajdonnevekkel való foglalkozásról, nem csak tanításról vagy óráról beszélni, mert órán és iskolán kívüli projektek is lehetnek a foglalkozások színterei.

A tudományos ismeretterjesztés is hozzájárulhat ahhoz, hogy minél szélesebb körhöz jussanak el a névtudomány legújabb eredményei (HOFFMANN I. 2015: 20, JUHÁSZ 2015: 54–57, RAÁTZ 2015: 238). A lakóhelyi közösségek szabadidős tevékenységeinek, hely- és családtörténeti kutatásainak, ismeretterjesztő programjainak a témái is lehetnek a tulajdonnevek.

3.2.4. Milyen tananyagot? A névpedagógia sarkalatos kérdése, hogy mit és mennyit tanítsunk a névtani ismeretekből, milyen készségeket és képességeket fejlesszünk. A *mit?* kérdésre több tanulmány is megpróbál válaszolni. Pedagógiai nézőpontból értelmezik az alapfogalmakat, tananyagokat elemeznek, és többféle névtipológiára tesznek javaslatot (pl. FERCSIK 1996, BÖHNERT–NOWAK 2020, RAÁTZ 2022). HAJDÚ MIHÁLY egy egészében névtani tematikájú segédkönyvet (1994) készített a köznevelés számára. A névpedagógiai fejlesztési területek közül leggyakrabban a nevekkel kapcsolatos helyesírás-pedagógiát tárgyalják (ANTALNÉ SZABÓ 1992, BOZSIK 1994, HAWKEY–PALMER–KEMP 2025). A többi fejlesztési terület – a tulajdonnevek használata, értelmezése, alkotása, kritikai szemlélete, kiejtése, stílusbeli alkalmazása stb. – általában más területekhez kapcsolódik (FERCSIK–RAÁTZ 1995, 1996; ERDÉLYI 2003; TAKÁCS–RAÁTZ 2020).

3.2.5. Milyen keretben? A tulajdonnevekkel való foglalkozás köznevelési intézményi kereteit meghatározzák a tantervek. Az eddig megjelent névpedagógiai munkák közül több is kutatja, hogy a nevekkel való foglalkozás hol (mely évfolyamokon, milyen tantárgyakban és milyen témakörökben) jelenik meg az alap- és kerettantervekben. A szerzők gyakran helyet keresnek a különböző tantárgyak tanterveiben a névtani ismeretek és gyakorlatok számára, és kapcsolódási pontokat jelölnek ki a tananyagokban (pl. MÁTÉ 1983, OROSZ 1983, LISZKA 1997, RAÁTZ 2002, KECSKÉS 2018, BÖHNERT–NOWAK 2020). A gyakorlati megvalósításhoz számos névtani tematikus terv, óraterv, foglalkozásterv, projektterv és gyakorlat készült (pl. FERCSIK–RAÁTZ 1995, 1996; ERDÉLYI 2003; F. LÁNCZ 2016; BÖHNERT–NOWAK 2020; TAKÁCS–RAÁTZ 2020).

3.2.6. Milyen módszertannal? A névpedagógiai munkák alapján a tulajdonnevekkel kapcsolatos foglalkozásoknak igen gazdag és változatos a módszertani eszköztáruk (l. pl. MÁTÉ 1983; HOFFMANN O. 1994; FERCSIK–RAÁTZ 1995, 1996; ERDÉLYI 2003; F. LÁNCZ 2016; BÖHNERT–NOWAK 2020; TAKÁCS–RAÁTZ 2020). A foglalkozások tervezésében és megvalósításában a legújabb szaktudományi eredményekre épülve a modern pedagógia és a korszerű anyanyelv-pedagógia elveit és eredményeit is szükséges figyelembe venni (PETHŐNÉ NAGY 2007, ANTALNÉ SZABÓ 2015, TOLCSVAI NAGY 2015). Ezeket kell tükröznie a foglalkozások felépítésének, az alkalmazott módszereknek, munkaformáknak, eszközöknek, technológiai megoldásoknak, a teljes módszertani stratégiának. A foglalkozásokat célszerű az RJR-modellre, vagyis a ráhangolódás, a jelentésteremtés és a reflexió hármas tagolására építeni (PETHŐNÉ NAGY 2007: 82–87), figyelembe véve a didaktikai eljárások, a felidézés, a fogalomalkotás, a gyakorlás, az összegzés, az ismétlés, az ellenőrzés, az értékelés stb. korszerű eljárásait. A tulajdonnevek esetében is eredményesebbek a gyermekközpontú, aktív tanulói tevékenységek, az interaktív kommunikációra, kutatásra és felfedezésre épülő módszerek, amilyen például a problémaalapú, a kutatásalapú és a kooperatív tanulás, továbbá a tanulói kiselőadás, a tanulói portfólió és a projektmunka (HOFFMANN O. 1994, ERDÉLYI 2003, NAGY 2010, ANTALNÉ SZABÓ 2015, BÖHNERT–NOWAK 2020). A munkaformák közül kiemelten hasznos a differenciált egyéni, a páros és a csoportos munka.

3.2.7. Milyen eszközökkel? A tulajdonneves foglalkozásokon nyomtatott és digitális eszközöket egyaránt használhatunk. Nagy számban végeztek eddig névtani fókuszú tankönyvelemzéseket. Alsó és felső tagozatos, valamint középiskolai tankönyvekben vizsgálták, hogy

milyen szakmai tartalommal és milyen módszertani megoldásokkal jelenik meg bennük a névtan, milyen tananyagokban, milyen típusú gyakorlatokban van szó a tulajdonnevekről (MÁTÉ 1983; FERCSIK 1999; KECSKÉS 2018; BÖHNERT–NOWAK 2020; TAKÁCS 2022, 2023). A szakpedagógiai kutatások arra is rámutatnak, hogy a tanulási motivációt és a tanulási eredményt növeli a digitális eszközök adaptív alkalmazása (GONDA 2018: 68–69, PARAPATICS 2019: 65–67), ezért a tulajdonnevek körében is célszerű használni őket.

3.2.8. Milyen értékeléssel? A tanulási eredményt is befolyásolja az eredményesség vizsgálata, vagyis az elsajátított tudás, a készségek, képességek és attitűdök mérése, értékelése. Ehhez adaptív eljárások, korszerű elvek és mérőeszközök kidolgozása szükséges. A gyermekek névtani tudásáról és attitűdjéről több kutatást is végeztek már, különféle mérőeszközöket alkalmazva (RAÁTZ 1994, 2002; GELEGONYÁNÉ KATONA 2015).

4. Lakóhelyi és iskolai nyelvi tájkép tulajdonnevekkel. A tulajdonnevek folyamatosan jelen vannak a tanulók személyes életében, ezért alkalmasak arra, hogy felkeltsék kíváncsiságukat anyanyelvük és a nyelven túlmutató névkultúra iránt (HOFFMANN O. 1994: 27; RAÁTZ 2002: 239, 245). Ha saját lakóhelyük és iskolájuk tulajdonneveit kutatják, az erősíti bennük a közösségi érzést, érdeklődésüket, pozitív attitűdjüket lakóhelyük és iskolájuk iránt (BAUKO 2014: 81–84, BÖHNERT–NOWAK 2020: 20).

Számos kutatást végeztek már a lakóhelyi és az iskolai vizuális környezettel, a nyelvi tájképpel kapcsolatban, s vizsgálták ezek hatását a közösségekre, illetve annak tagjaira (pl. BAUKO 2015; SZABÓ 2013, 2018; LAIHONEN–SZABÓ 2017; CSERNICSKÓ 2019; ISTÓK–LŐRINCZ–TÖRÖK 2024; VÁRADI 2025). A határon túli magyar régiókban a nyelvi tájképnek, amelynek részei a tulajdonnevek is, különösen erős identitásmeghatározó, a nyelvi otthonosság érzését erősítő szerepe van (LANSTYÁK 1998, BAUKO 2015, CSERNICSKÓ 2019, VÁRADI 2025). De nemcsak kisebbségi környezetben fontos a nyelvi tájkép, hanem minden lakóhelyen és az iskolákban is. A családon kívül az iskola és a lakóhely is szerepet játszik a gyermekek nyelvi szocializációjában. A gyermekeket érő nyelvi ingerek befolyásolják a társadalomhoz, a nyelvekhez, az anyanyelvükhöz való viszonyukat, egyéni és közösségi nyelvi identitásuk megélését (KISS 2000: 20–23, SZABÓ 2013). Nevelő hatású, ha az iskolák nyelvi tájképében nemcsak állami, a szélesebb társadalomra utaló feliratok, nevek jelennek meg, hanem a tanulókat a lakóhelyhez és az iskolához kapcsoló, személyes kötődésű tulajdonnevek is. A tulajdonnevekkel a pedagógusok tudatosan formálhatják az iskolák nyelvi tájképét, hogy minél jobban érvényesüljön annak pedagógiai szerepe az egyéni fejlesztésben és a közösségformálásban.

A tulajdonnevek vizsgálata, a nevekkel való foglalkozás megmutatja az élőnyelv sajátosságait is, hiszen a nevek szerves részei a mindennapi nyelvhasználatnak, az élőnyelvnek. Az élőnyelvi tapasztalatok feldolgozásával a gyermekek érzékelhetik, felfedezhetik anyanyelvük változékonyságát és változatosságát (BARTHA 1998: 16–17, TOLCSVAI NAGY 2015: 27). A tulajdonnevek sokszínű megjelenését és használatát feltáró terepmunka, amely azt kutatja, hogyan kötődik a nevek használata a beszélőkhöz, a szerepekhez, a helyhez és a helyzetekhez, megmutatja az élőnyelv dinamizmusát is.

5. Projektmunka a tulajdonnevekkel. A tanulmány a következőkben olyan csoportos projektmunkákra mutat be példákat, amelyek részben a lakóhelyhez, részben a lakóhely iskolájához és különféle tulajdonnévtípusokhoz kapcsolódnak. A tulajdonnevek kategorizációjáról számos munka született, ezekben nagyobb részben szaktudományi, elsősorban

nyelvészeti, szemantikai, kisebb részben pedagógiai szempontok alapján határozták meg a tulajdonnevek típusait (pl. HAJDÚ 1994, 1999; FERCSIK 1996; RAÁTZ 2022). A jelen tanulmányban bemutatott projektmunkák – pedagógiai megfontolásból – A magyar helyesírás szabályai 12. kiadásának (AkH.[12] 66–89) és az Osiris Kiadó Helyesírás című kézikönyvének (OH.[2] 149–255) a felosztását veszik alapul a tulajdonnevek kategorizálásában. Az alcsoportokat célszerű a helyi sajátosságokhoz igazítani.

5.1. A projektmunka a gyakorlatban. Az anyanyelvi nevelésben a szociolingvisztikai szemlélet érvényesülése a csoportos tanulás- és tanulóközpontú, élményalapú módszerek és munkaformák alkalmazásában is megmutatkozik (ANTALNÉ SZABÓ 2003, PETHŐNÉ NAGY 2007, HELTAI 2013). A projektmunkában megvalósul a tevékenység-központúság és a tanulás közösségi élményként való megélése (N. NÁDASI 2003, HELTAI 2013). A projekt résztvevőinek az egymásrautaltsága által az egyéni autonómia, a felelősségvállalás jelentősége is növekszik. A projektmunkák gyakori sajátossága az inter- és a multidiszciplinaritás, amely a tulajdonnevek kutatását is jellemzi.

A csoportos tulajdonneves projektmunkák célja, hogy a tanulók megfigyeljék környezetüket, nyelvi tapasztalatokat szerezzenek lakóhelyükön és iskolájukban a tulajdonnevek szerepéről, megjelenési helyükről, típusaikról, alcsoportjaikról, használatukról, alakjukról, kiejtésükről és írásmódjukról. További cél, hogy a projektmunka által jobban megismerjék lakóhelyük és iskolájuk múltját, jelenét, ezáltal erősödjön irántuk a pozitív attitűdjük, egyéni és közösségi identitásérzetük. A projektmunka célja olyan névadatbázis kialakítása is, amely további kutatásokat alapozhat meg. A projektek fő tanulói tevékenységei a következők: tulajdonnevek gyűjtése, kutatása és alkotása.

5.2. Névgyűjtő projektek tervei. A névgyűjtő projektek célja a lakóhelyi és az iskolai kötődésű tulajdonnevek gyűjtése részben páros, részben csoportos munkában. A névgyűjtő projektmunka által bővülnek az iskolán kívüli tanulás lehetőségei, hiszen a tanulók a környező természetben, a közterületeken, a helyi intézményekben, helytörténeti kiállításokon is szereznek tapasztalatokat, amelyek által tanulnak (ERDÉLYI 2003: 205).

A tanulók a projektben egyrészt feljegyzik a gyűjtött nyelvi példákat, másrészt a projekt során készített hangfelvételek, fotók és videók alapján rögzítik őket. Az összegyűjtött anyag annotálását, tárolását, rendezését és feldolgozását digitális eszközökkel célszerű végezni. A projekttagok együttműködésének és kommunikációjának a támogatására, a közös tartalmak megosztására is a digitális eszközök a legalkalmasabbak. A projektmunka része a tulajdonnevekkel kapcsolatos forrásgyűjtés és az eredmények bemutatása is; ezeket szintén digitális eszközökkel lehet támogatni. A digitális eszközök használata pozitívan hat a digitális nemzedék tagjainak a motivációjára, munkájuk hatékonyságára is (GONDA 2018: 66–68).

A névgyűjtő projekt menete a következő lehet (N. NÁDASI 2003: 42–48):

1. A projekt előkészítése: a témára hangolás néhány érdekes helyi példával, az előzetes tudás felidézése a tulajdonnevek típusairól, a fogalmak közös értelmezése, tanulói ötletek beépítése a projektbe.
2. A projekt megtervezése: a feladatok elosztása (a tanulók párban vagy kisebb csoportban választanak egy-egy tulajdonnévtípust), a felelősök megnevezése, részletes idő- és feladatterv, beszámolóterv összeállítása, a helyszínek kijelölése, a gyűjtőlapok, nyelvi naplók előkészítése, a gyűjtéshez kapcsolódó kutatási és viselkedési elvek, a projekt kommunikációs formáinak a megbeszélése.

3. A projekt megvalósítása: névgyűjtés párokban vagy csoportokban, az adatok rögzítése, csoportos rendezése, feldolgozása, az eredmények szemléltetése.
4. A projekt eredményeinek a csoportos bemutatása: beszámolók, tablók, műsorok stb. készítése, megvalósítása.
5. Az eredmények értékelése: reflexiók és önreflexiók.

A projekt előkészítési szakaszában célszerű nyomtatott vagy digitális gyűjtőlapokat összeállítani minden tulajdonnévtípushoz. Ezek egyrészt támogatják a gyűjtést, másrészt menet közben bővíthetők, módosíthatók a gyűjtőmunka tapasztalatai és az élőnyelv sajátosságai alapján. Egyes tulajdonnévtípusokhoz, például az irodalmi nevek gyűjtéséhez más jellegű terepmunka szükséges, mint az élőnyelvi tulajdonnevekhez: részben könyvtári és internetes kutatómunkát, részben a forrásmunkák elolvasását igényli. A névgyűjtéshez olyan nyelvi napló is kapcsolódhat, amely nemcsak a példáknak, hanem a tanulói reflexióknak is helyet ad (DOMONKOSI–LUDÁNYI 2022).

A következőkben a tanulmány mintákat mutat be a lakóhelyi és az iskolai névgyűjtő lapok lehetséges tartalmaira, és javaslatot tesz a projektben gyűjtendő főbb tulajdonnévtípusokra. A névcsoportokat a lakóhely sajátosságaihoz igazodva módosítani, bővíteni lehet. A lakóhelyi tulajdonnévtípusokat szemléltető példák (a teljesség igénye nélkül) a tanulmány szerzőjének lakóhelyéhez, Dunaharasztihoz kapcsolódnak. A példák forrásai: a) személyes terepmunka; b) a településen élőkkel folytatott beszélgetések; c) a település általános iskoláiból, egyéb intézményeiből származó példaanyagok; d) a településsel kapcsolatos nyomtatott és digitális kiadványok (mindezekre l. Felhasznált források).[1]

5.2.1. Egy lakóhelyi névgyűjtő projekt terve

a) Személynevek gyűjtése:

– A lakóhelyhez kötődő híres emberek neve: *Baktay Ervin* (Dunaharasztin született orientalista); *Tornai József* (Dunaharasztin született költő, író); *dr. Helméczy Mátyás* (hajdan Dunaharasztin élő történész, tankönyvíró), *Kerekes Anna* (hajdan Dunaharasztin élő festőművész), *báró Laffert* (kúriájukból alakult ki a kulturális központ), *dr. Sziráki György* (Dunaharasztin élő biológus), *Gáll Sándor* (dunaharaszti hagyományőrző) stb.

– Gyakori helyi nemzetiségi családnevek: *Bauer, Gerstenbrein, Kaltenecker, Karl, Luttenberger, Mannheim, Oberfrank, Ruff* stb. (dunaharaszti német nemzetiségi családnevek).

– Helyi híres becenevek és ragadványnevek: *Matyi bácsi* (az elhunyt Helméczy Mátyás közismert neve), *Józsi* (a helyi hentes közismert neve), *Koki* (a régi Béke mozi gépészének fia), *Jóska, Józsi* (Tornai József beceneve).

– Egyéb helyi személynevek stb.

b) Állatnevek gyűjtése:

– Helyi kutyanevek: *Alex, Athos, Bella, Bobi, Chloe, Dani, Fanni, Fifi, Füles, Mex, Mia, Mimi, Pici, Zara* stb.

– Helyi macskanevek: *Ciceró, Horáciusz, Huba, Kormi, Manci, Milcsi, Molli, Tigris, Vacak, Zokni* stb.

[1] Ezúton mondok köszönetet minden közreműködőnek, akik személyes támogatásukkal, adatok, információk megosztásával hozzájárultak a tanulmány megírásához, a Dunaharaszti településsel kapcsolatos tulajdonnevek gyűjtéséhez.

– Helyi lónevek: *Bogyó, Landgraf, Napsugár, Orfeusz, Pandúr, Rézike, Széplak Mátrix* stb.
– Helyben tartott egyéb állatok nevei: *Kisegér, Babóca* (hörcsög), *Gyuri* (papagáj), *Pihe, Kapitány* (nyúl), *Túró Rudi* (tengeri malac), *Édi* (gekkó), *Citrus* (szakállasagáma), *Leona* (kaméleon) stb.

c) Földrajzi nevek gyűjtése:
– Helyi természetföldrajzi nevek: *Duna, Kis-Duna, Ráckevei-Duna, Soroksári-Duna-ág, Duna–Tisza-csatorna, Hókony, Czuczor-sziget, Hódvár-sziget, Paradicsom-sziget, Kálvária-domb, Kék-tó, Kiserdő* stb.
– Helyi leíró jellegű közterületi nevek: *Alsóváros, Árok utca, Domb utca, Fő út, Határ út, Hókony sor, Iparos utca, Némedi út, Sziget utca, Szőlőhegy utca* stb.
– Helyi tiszteleti közterületi nevek: *Hősök tere, Baktay tér, Gyóni Géza köz, Kossuth Lajos utca, Rákóczi-liget* stb.
– Helyi gyönyörködtető jellegű közterületi nevek: *Mandula utca, Nefelejcs utca, Tulipán tér, Zöldfa utca* stb.
– Helyi építmények nevei: *Anna-ház, Kálvária-kápolna, Laffert Kúria, Német Nemzetiségi Tájház, Szent István király-templom, Városháza* stb.

d) Csillagászai elnevezések gyűjtése:
– Csillagászati elnevezések helyi alkotók munkáiban: *Föld, Nap, Mars, Hold, Göncölszekér, Fiastyúk, Neptunus, Jupiter* stb. (Baktay Ervinnek A csillagfejtés könyve című munkájából).

e) Intézmények és rendezvények nevének gyűjtése:
– Helyi cégek, vállalkozások nevei: *Coca-Cola HBC Magyarország Kft., Gebrüder Weiss Kft., Szilágyi Lovasudvar, Witzing Tüzépker Kft.* stb.
– Helyi nevelési-oktatási, kulturális, szociális intézmények nevei: *Bárka Alapítvány, Dunaharaszti Család- és Gyermekjóléti Szolgálat, Dunaharaszti Területi Gondozási Központ; Helytörténeti Emléktár, József Attila Művelődési Ház, Városi Könyvtár, Baktay Ervin Gimnázium, Hunyadi János Német Nemzetiségi Általános Iskola, Mese Óvoda* stb.
– Helyi hagyományőrző, vallási és sportszervezetek, egyesületek nevei: *Dunaharaszti Baptista Gyülekezet, Dunaharaszti Szent Erzsébet Karitász, Dunaharaszti Gyermek- és Ifjúsági Flotta, Dunaharaszti Kosársuli, Dunaharaszti Munkás Testedző Kör, Dunaharaszti Művészeti Egyesület, Lokálpatrióták Dunaharasztiért Egyesület* stb.
– Helyi művészeti csoportok, együttesek nevei: *Blumenstrauss Kórus, Haraszti Mákvirágok, Ligeti Színkör, Polgári Dalkör, Szent Cecília Kórus* stb.
– Helyi intézménynévszerű megjelölések: *Dunaharaszti külső megállóhely, Béke mozi* (az 1990-es évekig működött), *Fradi kocsma, Gerber fodrászat, Ildi Divat, Karl Cukrászda, Otthon Fényei, Piramis áruház* stb.
– Helyi programok, rendezvények nevei: *Dunaharaszti Városnapok, Haraszti Futóparty, Lecsófőző verseny, Nepomuki Szent János ünnepi gyertyaúsztatás, „Szeptember végén" Petőfi Sándor szavalóverseny, Vagabond Korzó* stb.
– Helyi intézménynevek közismert rövid alakja: *Bagdi* (hentes), *Baktay* (gimnázium), *Hunyadi* (általános iskola), *Kőrösi* (általános iskola), *Rákóczi* (általános iskola), *Bacchus* (pub), *Kisduna* (étterem), *Karl* (cukrászda), *Ruff* (pékség) stb.

f) Tárgynevek gyűjtése:

– Járműnevek: *Sirály* (régi helyi csónak neve), *Vándor* (régi helyi csónak neve), *Kedvesem* (helyi hajó neve), *Vízigőbzi* (csónak neve), *Kis Vízigőbzi* (csónak neve), *Félóra, Nápolyi*, *Jóidő* (túracsónakok neve), *Vezér* (túrahajó neve).

– Egyéb tárgynevek: *Bolgárkertészek Kútja, Kemetmüller-kehely* (Dunaharaszti első plébánosának a kelyhe), *Samu* (az elhunyt Laczkó tanító tantermében egy koponya neve), *Másа* (mosógép neve) stb.

g) Márkanevek gyűjtése:

– Helyi fejlesztésű termékek neve: *Egy Falat Mennyország* (a Karl cukrászda süteménye a 2021-es Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszuson, valamint díjnyertes szaloncukorja), *Bíboros* (Karl Zsolt díjnyertes bejglije); *Kárpát, Haraszti rozsos* (a Ruff pékség kenyerei) stb.

– Helyben gyártott termékek neve: *Cappy, Coca-Cola, Fanta, Sprite* (dunaharaszti üzemben készülő üdítőitalok), *Vitapress* (helyben gyártott kölyökpezsgő).

h) Kitüntetés- és díjnevek gyűjtése:

– Helyben adományozott díjak neve: *Dunaharaszti Díszpolgára Cím, Pro Urbe Dunaharaszti Kitüntető Díj, Dunaharaszti Szolgálatáért Kitüntető Díj, Dunaharaszti Kiváló Pedagógusa Kitüntető Díj, Dunaharaszti Gyermekeiért Kitüntető Díj* stb.

– Helyi híres személyek kitüntetéseinek nevei: *József Attila-díj, Alföld-díj, A Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztje, Kortárs-díj, Tiszatáj-díj, MAOE nagydíj, Balassi Bálint emlékkard, Kossuth-díj, Nemzet Művésze, A Magyar Művészeti Akadémia díja* (Tornai József kitüntetései); *Kézműves Nívódíj, Év Diós Bejglije* (Karl Zsolt cukrász díjai); stb.

i) Címek gyűjtése:

– Helyi újságok címei: *Dunaharaszti Hírek; Dunaharaszti Tükör; Krisztus Fénye* (a helyi katolikusok lapja); *Áldás, Békesség* (a helyi reformátusok lapja) stb.

– Helyi témájú könyvek, cikkek, weboldalak címei: *A dunaharaszti értéktár* (könyv), *Dunaharaszti története* (helytörténeti könyvsorozat), *Védett hókonyok Dunaharasztin* (újságcikk), *Dunaharaszti Online* (információs portál), *Vegyél Harasztit!* (weboldal).

– Helyben látható alkotások címei, megnevezései: *Baktay Ervin-szobor, Gémpár díszkút, Szent István-szobor, Turul-szobor* stb.

– Helyi témájú alkotások címei: *A Lemenő Nap Dombja* (Tornai József regénye), *Az égigérő föld, Dunaharaszti, Ének a HÉV-hez* (Tornai József versei), *Baptista imaház, Granárium, Kis-Duna partja, Turul madár* (Kerekes Anna festményei).

j) Irodalmi nevek gyűjtése:

– Helyi vonatkozású irodalmi személynevek: *Árpi, Dong, Dugó, Gyuszi, Vili* (Tornai József regényében a gyermekkori játszópajtásak becenevei); *Rózsi, Gyuszi, Pista* (Tornai József testvéreinek a neve a regényben).

– Helyi vonatkozású irodalmi állatnevek: *Bundi, Betyár* (Tornai József regényében a kutyája neve).

– Helyi vonatkozású, fiktív irodalmi földrajzi nevek: *A Lemenő Nap Dombja* (a mai Kálvária-domb regénybeli neve), *Őzkiáltás-erdő, Szentkút, Vadgalamb-tisztás, Varjú-erdő, Fecske útja, Táblás-hegy, Tizenöt Fenyő* (Tornai József regényéből).

– Irodalmi műben megjelenő valós, helyi földrajzi nevek: *Kazinczy utca, Széchenyi utca, Rákóczi-liget, Erzsébet utca, Hősök tere, Némedi út, Fő út* (Tornai József regényéből) stb.

– Irodalmi műben megjelenő valós, de napjainkban már nem használatos földrajzi nevek: *Gömbös Gyula utca, Piac tér* (Tornai József regényéből).

5.2.2. Egy iskolai névgyűjtő projekt terve. Az iskolához kapcsolódó tulajdonneveknek is van közösség- és identitáserősítő szerepük (BÖHNERT–NOWAK 2020: 48–55). Az intézmény nevének az elemzése, információtartalma, szimbolikus jelentése, múltbeli változásainak a vizsgálata (SYMES 2021: 16–17) is lehet egy projekt része. Az egyéb tulajdonnévtípusokból is érdemes iskolai gyűjtőmunkát szervezni, vagyis olyan neveket keresni, amelyek valamiképpen kötődnek az iskolához, annak tanulóihoz és dolgozóihoz. Ezt a projektet is célszerű csoportban végezni, választható tulajdonnévtípusokkal. A projekt választható feladatokra és csoportos előkészítésre, feldolgozásra, értékelésre, nyomtatott és digitális eszközök használatára épül. A névgyűjtést ebben az esetben is gyűjtőlapok és nyelvi naplók támogatják (DOMONKOSI–LUDÁNYI 2022). A következő vázlat egy iskolai tulajdonnévgyűjtő projekthez fogalmaz meg tartalmi javaslatokat.

a) Személynevek gyűjtése:
– Iskolaalapítók, híres igazgatók, híres tanárok nevei.
– Híres diákok nevei.
– Azon régi és jelenlegi diákok nevei, akikre büszke az iskola.
– Olyan híres vendégek, előadók nevei, akik ellátogattak az iskolába.
– Az iskola tanulóinak, tanárainak keresztnevei, becenevei, ragadványnevei rövid névtörténettel.
– A testvériskolához kapcsolódó személynevek.

b) Állatnevek gyűjtése:
– Az iskolához valamilyen módon kapcsolódó állatok nevei.
– A tanárok, diákok állatainak nevei.
– Olyan állatok nevei, amelyekről az iskola diákjai olvastak, írtak, filmet láttak, képet készítettek.

c) Földrajzi nevek gyűjtése:
– Az iskola helyét jelölő földrajzi nevek a múltban és a jelenben.
– A testvériskolához, csereprogramokhoz kötődő földrajzi nevek.
– Az iskolába járó tanulók lakóhelyét megnevező földrajzi nevek.
– Olyan helyek nevei, ahová az iskola tanulói a tanulmányi kirándulásokon eljutottak, eljutnak.
– Olyan helyek nevei, ahol az iskola híres diákjai élnek.

d) Intézmények, szervezetek és rendezvények nevének a gyűjtése:
– Az iskola névadásának az indítékai, a név változása a múltban és a jelenben.
– Az iskolát fenntartó intézmények nevei a múltban és a jelenben.
– Az iskola egykori és jelenlegi diákszervezeteinek a nevei.

– Az iskolához kapcsolódó művészeti és sportegyesületek nevei.
– Az iskolában működő diákcsoportok, együttesek, kórusok stb. nevei.
– Az iskola testvériskoláinak a nevei.
– Azon iskolák nevei, ahol a diákok folytatják majd a tanulmányaikat.
– Azon intézmények nevei, ahol az iskola híres diákjai dolgoztak, dolgoznak.
– Azon intézmények nevei, ahová a diákok ellátogatnak a pályaválasztási napokon.
– Hagyományos iskolai rendezvények, programok nevei.
– Azon intézmények nevei, ahol a diákok tanulni, dolgozni szeretnének.

e) Tárgynevek gyűjtése:
– Azon járművek nevei, amelyek az iskolai diáksporthoz, a szabadidőhöz és a családokhoz kapcsolódnak.
– Azon hajók nevei, amelyekkel a diákok tanulmányi kirándulásokon utaztak.
– Azon ereklyék nevei, amelyeket tanulmányi kirándulásokon megnéztek.
– Az iskola egyéb ismert tárgyainak a nevei.

f) Márkanevek gyűjtése:
– Az iskolához kötődő, (a menzán, a sportban, a szakkörökben stb.) gyakran használt termékek márkanevei.
– Az iskolai rendezvényeket támogató intézmények és cégek termékeinek a nevei.
– Az iskola tanulóinak kedvenc márkanevei terméktípusonként (biciklimárkák, rollermárkák, fogkrémmárkák, egészséges ételek márkái stb.).
– Az iskola tanárainak kedvenc márkanevei.

g) Kitüntetések és díjak neve:
– Az iskola által adományozott korábbi és jelenlegi kitüntetések, díjak nevei.
– Az iskolának adományozott díjak nevei.
– Az iskola diákjai által elnyert korábbi és jelenlegi díjak nevei.
– Az iskola dolgozói, tanárai által elnyert díjak nevei.

h) Címek gyűjtése:
– Az iskolaújságok és rovataik címei a múltban és a jelenben.
– Az iskolarádió, iskolatévé műsorainak címei.
– A tanulók által írt irodalmi alkotások címei.
– Az iskolában bemutatott színdarabok címei.
– Az iskoláról szóló alkotások, művek címei.
– A tanulók, tanárok kedvenc olvasmányainak a címei.
– A tanulók, tanárok kedvenc műsorainak a címei.

5.3. Egy névkutató projekt terve. A tulajdonnevek egy-egy típusához is kapcsolódhat csoportos projektmunka. A tanulmány egy olyan, a helyi intézményneveket kutató projektre mutat be egy tervet, amelyben a diákok választhatnak, továbbgondolhatnak és megoldhatnak kutatásra épülő feladatokat (vö. ANTALNÉ SZABÓ 1983, 1990, 1993, 1997; NAGY 2010). A névkutató projekt is jellemzően névgyűjtésre épül, de a kutatási feladatokkal a nevek megismerésének a gyűjtésnél magasabb szintjét lehet elérni. A projekt a pedagógus által

részben irányított, támogatott, strukturált kutatást valósít meg. A kutatásalapú tanulás is gyakorlatközpontú módszer, amely a tanulók aktív tevékenységére épül: problémát vizsgálnak, kérdeznek, megfigyelnek, adatokat gyűjtenek, elemeznek, értékelnek és az eredmények alapján következtetéseket fogalmaznak meg (NAGY 2010: 34–36).

Az intézménynév-kutató projekt vázlata:

– Végezzetek kutatást arról, hogy mi a kapcsolat az iskola névadója és az iskola között! Ha nincs közvetlen kapcsolat, akkor gyűjtsetek anyagot a névadó életéről, személyéről! Fogalmazzatok meg rövid történeteket vagy blogbejegyzéseket arról, hogy miben lehet példa az iskola névadója az ott tanuló gyermekek számára!

– Tervezzetek olyan új logót az iskolának, amelyben megjelennek az iskola nevének kezdőbetűi!

– Csoportosítsátok a helyi intézményneveket az intézmények típusa alapján!

– Járjatok utána, hogy mivel foglalkoznak a helyi, különleges nevű intézmények, vállalkozások (pl. *Bagolyzug, Beépített Szépség, Lécfutár, Nyelvkuckó, Sulizda, Textilbarlang*)! Készítsetek interjút a tulajdonosokkal a névadásról! Írjatok blogbejegyzést egy-egy név történetéről!

– Állítsatok össze statisztikákat arról, hogy milyen típusú elemekből, hány elemből állnak a helyi intézménynevek, és milyen elemek fordulnak elő bennük a leggyakrabban!

– Mutassátok be a legrövidebb és a leghosszabb intézményneveket! Elemezzétek őket aszerint, hogy mit tudunk meg belőlük az intézményekről!

– Mutassátok be helyi példákkal, hogy milyen nyelvtani formákkal lehet megnevezni az intézmény jellemző tevékenységét a névben!

– Végezzetek kutatást arról, hogy milyen típusú intézménynévszerű alakulatok (megállóhelyek, vendéglátóhelyek, fürdők, üzletek, lakóparkok nevei stb.) találhatók a lakóhelyeteken, és mi a névadás története!

– Értékeljétek a helyi intézményneveket és az őket rövidítő tulajdonnévi mozaikszókat információs tartalmuk, stílusuk, hangzásuk és helyesírásuk alapján!

– Mutassátok be lakóhelyetek intézménynévdivatját a helyi példák alapján!

5.4. Névalkotó projekt terve. A tulajdonnevekkel kapcsolatos pozitív attitűdöt, a felelősségvállalást és a névhasználattal kapcsolatos készségeket, képességeket kiemelten fejlesztik a kreatív névalkotó feladatok. A tanulmány a következőkben egy névalkotó projekt vázlatos tartalmára tesz javaslatot. A projektet többféle módszertannal és komplex módon, egyéni, páros és csoportos munkában egyaránt meg lehet valósítani az életkortól és az érdeklődéstől függően, választható feladatokkal.

A tulajdonnév-alkotó projekt vázlata:

– Találjatok ki a jövőben használatos személyneveket, asszonyneveket, becenéveket, ragadványneveket stb. saját magatoknak, családotok tagjainak, ismerőseiteknek!

– Alkossatok új földrajzi neveket lakóhelyetek legújabb területeinek, a már elnevezett területek egyes részeinek, kedvenc helyeiteknek!

– Találjatok ki neveket olyan intézményeknek, cégeknek, egyesületeknek, amelyeket alapítani szeretnétek az iskolában vagy a lakóhelyen, illetve ahol dolgozni szeretnének felnőttkorotokban!

– Tegyetek javaslatot új díjnevekre olyan kitüntetéseknek, amelyeket az iskola diákjai, tanárai, dolgozói, lakóhelyetek lakói kaphatnak!

– Alkossatok új márkaneveket olyan termékeknek, amelyeket gyártani, forgalmazni vagy használni szeretnétek!

– Találjatok ki címeket a lakóhelyetekkel vagy az iskolátokkal kapcsolatos, jövőbeli irodalmi, tudományos és ismeretterjesztő műveknek, festményeknek, szobroknak, színdaraboknak, filmeknek, weboldalaknak!

– Írjatok verset rímelő nevekből lakóhelyetekről, iskolátokról!

5.5. A projektmunkák eredményei. A tulajdonnevekkel kapcsolatos projektek eredményeit érdemes az iskola és a lakóhely nagyobb közösségének is bemutatni. A beszámolók, bemutatók, interjúk, videók az iskolában az osztálytermekben, a folyosókon, az iskolarádióban, az iskolaújságban, az iskolai programokon, kiállításokon, iskolai weboldalakon jelenhetnek meg, minél látványosabb formában. A helyi kötődésű és a személyes kapcsolatokat is megtestesítő tulajdonnevek által az iskola nyelvi tájképe motiváló, nevelő hatású elemekkel gazdagodhat, amelyek erősíthetik a tanulóknak az önismeretét, az iskolai közösséggel kapcsolatos identitásérzését, a helyi és a saját nyelvhasználatukkal összefüggő otthonosságérzetet. Az eredményeknek az iskola falain túli bemutatása pedig tovább fokozhatja a közösségi érzést és élményt.

A lakóhelyi neves projektek eredményeit a település újságjaiban, televíziójában, weboldalán, rendezvényein, egy virtuális kiállításon lehet bemutatni minél szélesebb közönségnek, ezzel is gazdagítva a lakóhely nyelvi tájképét. A projektek rámutatnak a lakóhelyi vizuális névhasználat hatásaira, hogy az üzletek, épületek feliratai, a reklámtáblák, az útjelző táblák, a közterületi névtáblák, a kapukon levő személynévtáblák is a lakóhelyi nyelvi tájkép részei, és nemcsak üzeneteket közvetítenek, hanem gazdag asszociációs tartalmuk is van.

Az iskolai és a lakóhelyi projektek eredményei alapján a tanulók játékos kvízeket szervezhetnek társaiknak és lakóhelyük tagjainak az iskolában vagy a településen szervezett nevek napján. Hagyományt teremthetnek azzal, hogy ezen a regionális jeles napon vagy akár egy teljes tematikus héten nemcsak a személynevekkel, hanem a tulajdonnév egyéb típusaival is foglalkoznak. Ezen a programon élményalapú, interaktív tevékenységekben a fiatalok és a felnőttek kiemelten figyelnek a tulajdonnevekre. A projektek résztvevőinek, az iskolai és a lakóhelyi közösségek közreműködő tagjainak ezáltal bővülhetnek az ismeretei a nevekről, erősödhet az identitásérzésük, nőhet a felelősségvállalásra való hajlandóságuk, elkötelezettségük a névadással, a névhasználattal kapcsolatban, így tudatosabb névadók és névhasználók lehetnek.

6. Összegzés. A tanulmány abból a tapasztalatból és korábbi kutatási eredményből indult ki, hogy a tulajdonnevek erősítik az anyanyelvi otthonosság érzetét, valamint az egyéni és a közösségi identitást. Erre építve – különböző tulajdonnévtípusokhoz kapcsolódva – lakóhelyi és iskolai névgyűjtő, lakóhelyi névalkotó, valamint a helyi intézményeket kutató projektterveket mutatott be. A projekteket egy általános névpedagógiai keretbe helyezte, meghatározva a névpedagógia fő pilléreit, személyi, eszmei és dologi tényezőit. A projektmunkák várt eredményeinek az elemzése kitért a lakóhelyi és az iskolai nyelvi tájképben a tulajdonnevek szerepére. A jövő kutatóira vár a tanulmányban felvázolt vagy az abból kiinduló névpedagógia kidolgozása a korszerű névtudomány, a modern pedagógia és az

egyéb társtudományok elméleti keretében, amely nemcsak a jelen, hanem a múlt szakpedagógiai eredményeire is épít. Erre alapozva további projektmunkákat és egyéb aktív tevékenységekre épülő foglalkozásokat lehet tervezni a tulajdonnevek kapcsán egyrészt az intézményi anyanyelvi nevelés, másrészt az ismeretterjesztés számára.

A tulajdonnevekkel kapcsolatos projektmunkák felnyithatják a résztvevők szemét, büszkévé tehetik őket, hogy milyen gazdag hagyományokkal és sokszínű, dinamikus nyelvhasználattal rendelkező településen, közösségben élnek, tanulnak. A tulajdonnevek által képviselt értékek a folytatáshoz alapot, az utódoknak mintát adnak arra, hogyan őrizzék meg a névkultúrát, a névadási és a névhasználati hagyományokat, és hogyan teremtsenek újakat lakóhelyükön, iskolájukban, családjukban.

A tulajdonnevek számos lehetőséget kínálnak a gyermekek és a felnőttek névkompetenciáinak fejlesztésére, támogatják a saját és a közösségi identitás megtalálását, megerősítését. Mivel a nevek gazdag kulturális vonatkozásokkal rendelkeznek, és szerepük van az identitásképzésben, fontos lenne, hogy a névtan az eddigieknél hangsúlyosabban jelenjen meg a köznevelési tantervekben és tankönyvekben, valamint a pedagógusképzésben. A tulajdonnevekkel a névtudomány különböző perspektíváiból, eltérő komplexitási szinteken minden életkorban és különféle színtereken lehet és érdemes foglalkozni. A tulajdonnevekre épülő tevékenységeket egy spirálisan építkező, a különböző életkorokat átfogó, kompetenciaalapú fejlesztési terv támogathatja (BÖHNERT–NOWAK 2020: 25–26), amelynek a megalapozása és kidolgozása is a jövőbeli névpedagógia feladata.

Felhasznált források

ANTAL PÉTER 2000. Védett hókonyok Dunaharasztin. *Természetbúvár* 55/3: 41.

BAKTAY ERVIN 2000. *A csillagfejtés könyve. Az asztrológia elmélete és gyakorlata.* Kairosz Kiadó – Könyvfakasztó Kiadó, Budapest.

BARADLAY JÁNOS é. n. *Dunaharaszti és környékének története.* Centrum Kiadóvállalat – Dunaharaszti folyóirat, H. n.

CZINEGE ERIK – HELMÉCZY MÁTYÁS – MAKAY LÁSZLÓ – SZIRÁKI GYÖRGY – TÓTH SÁNDOR 2000. *Dunaharaszti története* 1. Dunaharaszti Helytörténeti Emléktár, Dunaharaszti.

Dunaharaszti Hírek. Dunaharaszti Város Önkormányzatának lapja. 1992–

GÁLL SÁNDOR – HOMMER ANNA – KATAVITS KITTI – N. TÓTH ÁGNES 2024. *A dunaharaszti értéktár.* Dunaharaszti Polgári Kör, Dunaharaszti.

GÁLL SÁNDOR szerk. 2022. *Kis haraszti helytörténet. A Dunaharaszti Polgári Kör 25 éve képekben.* Dunaharaszti Polgári Kör, Dunaharaszti.

HELMÉCZY MÁTYÁS 2005. *Dunaharaszti változó város az ország szívében.* Városi Könyvtár Helytörténeti Emléktára, Dunaharaszti.

HELMÉCZY MÁTYÁS – SURÁNYI JÓZSEF 2000. *Dunaharaszti története* 2. Dunaharaszti Helytörténeti Emléktár, Dunaharaszti.

HELMÉCZY KÁROLY – HELMÉCZY MÁTYÁS – SURÁNYI JÓZSEF 2001. *Dunaharaszti története* 3. Dunaharaszti Helytörténeti Emléktár, Dunaharaszti.

TORNAI JÓZSEF 1998. *A Lemenő Nap Dombja.* Dunaharaszti Polgári Kör, Dunaharaszti.

W1 = *Dunaharaszti Online.* https://dunaharasztionline.hu/ (2026. 01. 20.)

W2 = *Dunaharaszti város honlapja.* https://dunaharaszti.hu/ (2026. 01. 20.)

W3 = Tornai József versei. *Digitális Irodalmi Akadémia*. https://dia.hu/dia-szerzok/tornai-jozsef (2026. 01. 30.)

Hivatkozott irodalom

AkH.[12] = *A magyar helyesírás szabályai.* 12. kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2015.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES 1983. *Névírás-szociológia az intézménynevekben.* Magyar Névtani Dolgozatok 28. ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége, Budapest.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES 1990. *A magyar intézménynévdivat az 1980-as években.* Bölcsészdoktori értekezés. ELTE, Budapest.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES 1992. A földrajzi nevek helyesírásáról I–II. *Magyartanítás* 33/4: 24–26, 33/5: 25–27.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES 1993. Reformnevek helyesírása. *Magyar Nyelvőr* 117: 513–515.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES 1997. A mozaiknevek stílusáról. In: FERCSIK ERZSÉBET – T. SOMOGYI MAGDA szerk., *Oktatási tapasztalatok – kutatási eredmények. Tanulmányok az anyanyelv használatának és oktatásának kérdéseiről.* Korona Nova Kiadó, Budapest. 98–105.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES 2003. A szociolingvisztika mint szemlélet, mint tudás, mint pedagógia az iskolában. In: HAJDÚ MIHÁLY – KESZLER BORBÁLA szerk., *Köszöntő könyv Kiss Jenő 60. születésnapjára.* ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 293–297.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES 2015. Paradigmaváltás az anyanyelvi nevelésben és a magyartanárképzésben. In: ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES – LACZKÓ KRISZTINA – RAÁTZ JUDIT szerk., *Szakpedagógiai körkép I. Anyanyelv- és irodalompedagógiai tanulmányok.* ELTE, Budapest. 9–28.

BÁRDOS JENŐ 2012. A tantárgy-pedagógiák szerkezete, megítélésük kritériumai. *Magyar Pedagógia* 112: 61–75.

BARTHA CSILLA 1998. *A szociolingvisztika alapjai.* Magyar Nyelvészeti Továbbképzési Füzetek 2. ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Budapest.

BAUKO JÁNOS 2014. A tulajdonnév identitásjelölő funkciója. In: BAUKO JÁNOS – BENYOVSZKY KRISZTIÁN szerk., *A nevek szemiotikája.* Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-Európai Tanulmányok Kara – Magyar Szemiotikai Társaság, Nyitra–Budapest. 78–96.

BAUKO JÁNOS 2015. Kétnyelvűség és névszemiotikai tájkép. *Névtani Értesítő* 37: 179–194. https://doi.org/10.29178/NevtErt.2015.13

BÍRÓ FERENC 1999. Névvel (is) nevel(het)ünk(?). In: V. RAISZ RÓZSA – H. VARGA GYULA szerk., *Nyelvi és kommunikációs kultúra az iskolában II. XIII. Anyanyelv-oktatási napok, Eger, 1998. július 7–10.* A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 212. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 443–456.

BOZSIK GABRIELLA 1994. Az intézménynevek helyesírásának tanításáról. *Magyartanítás* 35/4: 31–33.

BÖHNERT, KATHARINA – NOWAK, JESSICA 2020. *Namen und ihre Didaktik.* Sprachlich-Literarisches Lernen und Deutschdidaktik. Einführungen 2. Schneider Verlag – Universitätsbibliothek der Ruhr-Universität Bochum, Baltmannsweiler. https://doi.org/10.46586/slld.147

CSERNICSKÓ ISTVÁN 2019. *Fények és árnyak. Kárpátalja nyelvi tájképéből.* Autdor-Shark, Ungvár.

DOMONKOSI ÁGNES – LUDÁNYI ZSÓFIA 2022. A nyelvi napló mint problémaalapú gyakorlat. *Anyanyelvpedagógia* 15/3: 107–118. https://doi.org/10.21030/anyp.2022.3.11

ERDÉLYI ERZSÉBET 2003. Az új anyanyelv-tanítási módszerek és a hagyományos névtani ismeretek a tantárgyköziség szolgálatában. In: FERCSIK ERZSÉBET szerk., *A nevekről.* Krónika Nova Kiadó, Budapest. 204–226.

FARKAS TAMÁS 2012. Szempontok a magyar névtani terminológia megítéléshez. *Névtani Értesítő* 34: 139–148. https://doi.org/10.29178/NevtErt.2012.14

FARKAS TAMÁS 2014. A névtelenség és a megnevezés alapkérdéseiről. In: BAUKO JÁNOS – BENYOVSZKY KRISZTIÁN szerk., *A nevek szemiotikája.* Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-Európai Tanulmányok Kara – Magyar Szemiotikai Társaság, Nyitra–Budapest. 124–138.

FERCSIK ERZSÉBET 1996. Milyen tan a névtan? – A névtan oktatásának elméleti alapjairól. In: V. RAISZ RÓZSA szerk., *Anyanyelv és iskola az ezredfordulón.* A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 207. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 345–349.

FERCSIK ERZSÉBET 1999. Nem lehet elég korán kezdeni – névtani ismeretek egy anyanyelvi tankönyvcsaládban. *Névtani Értesítő* 21: 310–314. https://doi.org/10.29178/NevtErt.1999.60

FERCSIK ERZSÉBET – RAÁTZ JUDIT 1995. Névtani foglalkozások I. *Magyartanítás* 35/5: 41–47.

FERCSIK ERZSÉBET – RAÁTZ JUDIT 1996. Névtani foglalkozások II. *Magyartanítás* 36/1: 34–39.

GECSEI EDIT 2022. Nyelvi örökségünk tanításáról: lehetőségek és tapasztalatok. *Anyanyelv-pedagógia* 15/3: 50–67. https://doi.org/10.21030/anyp.2022.3.4

GELEGONYÁNÉ KATONA ÁGNES 2015. Gimnazisták névtani tájékozottsága. *Anyanyelv-pedagógia* 8/3: 33–46. https://doi.org/10.21030/anyp.2015.3.3

GONDA ZSUZSA 2018. Digitális szövegfeldolgozás. *Anyanyelv-pedagógia* 11/2: 66–77. https://doi.org/10.21030/anyp.2018.2.5

HAJDÚ MIHÁLY 1994. *Magyar tulajdonnevek.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

HAJDÚ MIHÁLY 1999. A tulajdonnevek az oktatásban. In: V. RAISZ RÓZSA – H. VARGA GYULA szerk., *Nyelvi és kommunikációs kultúra az iskolában II. XIII. Anyanyelv-oktatási napok, Eger, 1998. július 7–10.* A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 212. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 436–442.

HAJDÚ MIHÁLY 2003. *Általános és magyar névtan. Személynevek.* Osiris Kiadó, Budapest.

HAWKEY, EMILIA – PALMER, MATTHEW A. – KEMP, NENAGH 2025. Capital Gains. Effects of Word Class and Sentence Position on Capitalization Use Across Age. *Child Development* 96: 2233–2246. https://doi.org/10.1111/cdev.70035

HELTAI JÁNOS IMRE 2013. A szociolingvisztikai szemlélet projektalapú formálása a középiskolában. *Anyanyelv-pedagógia* 6/1: 40–48. https://doi.org/10.21030/anyp.2013.1.4

HOFFMANN ISTVÁN 2010. Név és identitás. *Magyar Nyelvjárások* 48: 49–58.

HOFFMANN ISTVÁN 2014. Név és jelentés. In: BAUKO JÁNOS – BENYOVSZKY KRISZTIÁN szerk., *A nevek szemiotikája.* Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem – Magyar Szemiotikai Társaság, Nyitra–Budapest. 5–21.

HOFFMANN ISTVÁN 2015. A névtan és a társtudományok. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIAN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején.* Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 11–22.

HOFFMANN OTTÓ 1994. Kalandozások a nevek birodalmában. *Magyartanítás* 35/4: 27–30.

ISTÓK BÉLA – LŐRINCZ GÁBOR – TÖRÖK TAMÁS 2024. Módszertani megfontolások az iskolai és óvodai nyelvi tájkép kutatásához. In: POLGÁR ANIKÓ – KESERŰ JÓZSEF – LŐRINCZ GÁBOR – H. NAGY PÉTER szerk., *Didicisse fideliter artes. Köszöntő kötet Szabó András tiszteletére.* Selye János Egyetem, Komárom. 235–262.

JUHÁSZ DEZSŐ 2015. A magyar névkutatás tudományos fórumai, intézményei, társadalmi jelenléte. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején.* Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 49–61.

KECSKÉS JUDIT 2018. Névtudományi ismeretek az újgenerációs, 5–12. osztályos Magyar nyelv tankönyvekben. Az újratervezés lehetőségei a nemzeti alaptanterv tervezete tükrében. *Névtani Értesítő* 40: 13–27. https://doi.org/10.29178/NevtErt.2018.1

KISS JENŐ 2000. *Magyar nyelvjárástani kalauz.* Magyar Nyelvészeti Továbbképzési Füzetek 3. ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Budapest.

LAIHONEN, PETTERI – SZABÓ, TAMÁS PÉTER 2017. Investigating visual practices in educational settings. Schoolscapes, language ideologies and organizational cultures. In: MARTIN-JONES, MARILYN – MARTIN, DEIRDRE eds., *Researching Multilingualism. Critical and ethnographic perspectives*. Routledge, London. 121–138.

F. LÁNCZ ÉVA 2016. Névtudományi ismeretek a magyar nyelvi órán. *Anyanyelv-pedagógia* 9/4: 47–61. https://doi.org/10.21030/anyp.2016.4.4

LANSTYÁK ISTVÁN 1998. *Nyelvünkben – otthon.* Nap Kiadó, Dunaszerdahely.

LISZKA GÁBOR 1997. A névtan a nyolcosztályos gimnáziumokban. In: B. GERGELY PIROSKA – HAJDÚ MIHÁLY szerk., *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Miskolc, 1995. augusztus 28–30.* 1–2. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 2: 513–518.

MÁTÉ JÓZSEF 1983. Névtan a gimnáziumban. *Névtani Értesítő* 8: 101–104.

N. NÁDASI MÁRIA 2003. *Projektoktatás.* Oktatás-módszertani kiskönyvtár 5. Gondolat Kiadói Kör – ELTE BTK Neveléstudományi Intézet, Budapest.

NAGY LÁSZLÓNÉ 2010. A kutatásalapú tanulás/tanítás (’inquiry-based learning/teaching’, IBL) és a természettudományok tanítása. *Iskolakultúra* 20/12: 31–51.

OH.[2] = LACZKÓ KRISZTINA – MÁRTONFI ATTILA, *Helyesírás*. 2. kiadás. Osiris Kiadó, Budapest, 2025.

OROSZ BÉLA 1983. A névtan az általános iskolai anyanyelvi nevelés szolgálatában és az új tanterv. *Névtani Értesítő* 8: 104–109.

ÖRDÖG FERENC 1983. A „Bevezetés a személynevek vizsgálatába” című speciális kollégium programja és tapasztalatai az ELTE Bölcsészettudományi Karán. *Névtani Értesítő* 8: 90–100.

PARAPATICS ANDREA 2011. Pozitívan a nyelvjárásokról – az iskolában is. *Anyanyelv-pedagógia* 4/4: 55–67. https://doi.org/10.21030/anyp.2011.4.5

PARAPATICS ANDREA 2019. Dialektusok és modernitás: új módszerekkel a nyelvjárásokról az iskolában. *Anyanyelv-pedagógia* 12/1: 60–71. https://doi.org/10.21030/anyp.2019.1.4

PARAPATICS ANDREA 2020. *A magyar nyelv regionalitása és a köznevelés. Tények, problémák, javaslatok*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 209. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

PETHŐNÉ NAGY CSILLA 2007. *Módszertani kézikönyv*. Korona Kiadó, Budapest.

RAÁTZ JUDIT 1994. Az általános iskolai tanulók névtani ismeretei egy felmérés tükrében. *Magyartanítás* 36/5: 29–33.

RAÁTZ JUDIT 2002. A névtan szerepe és helye az anyanyelvi nevelésben. In: KATONA ANDRÁS – LÁDI LÁSZLÓ – SZÉPLAKI GYÖRGY – SZOMBATINÉ KOVÁCS MARGIT szerk., *A tanári mesterség gyakorlata. Tanárképzés és tudomány.* Nemzeti Tankönyvkiadó – ELTE Tanárképző Főiskolai Kar, Budapest. 239–245.

RAÁTZ JUDIT 2015. Alkalmazott névtan. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIAN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején.* Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 227–247.

RAÁTZ JUDIT 2022. A nevekkel foglalkozó tudomány: a névtan. *Édes Anyanyelvünk* 44/2: 7–9.

SARNYAI VIVIEN 2022. Élményalapú nyelvtörténet. Gyakorlatok az ELTE Benkő Loránd Nyelvtörténeti Hallgatói Műhely Nyelvtörténet az oktatásban kutatócsoportjának tollából. *Anyanyelv-pedagógia* 15/2: 61–90. https://doi.org/10.21030/anyp.2022.2.4

CS. SARNYAI VIVIEN főszerk. 2025. *Változó nyelvünk. Kézikönyv és feladatgyűjtemény a magyar nyelvtörténet tanításához.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

SCHIRM ANITA 2023. (El)gondolkodtató anyanyelvtanítás. *Anyanyelv-pedagógia* 16/4: 59–79. https://doi.org/10.21030/anyp.2023.4.4

SLÍZ MARIANN 2012. Tulajdonnév és kategorizáció. *Magyar Nyelv* 108: 282–291, 400–410.

J. SOLTÉSZ KATALIN 1979. *A tulajdonév funkciója és jelentése*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

J. Soltész Katalin 1989. Névkutatás és névkultúra. In: Balogh Lajos – Ördög Ferenc szerk., *Névtudomány és művelődéstörténet. A IV. magyar névtudományi konferencia előadásai Pais Dezső születésének 100. évfordulóján (Zalaegerszeg, 1986. október 8–10.).* A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 183. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 13–18.

Symes, Colin 2021. Not by any other name. The onomastics of government schools in New South Wales, Australia. *Onoma* 56: 251–268. https://doi.org/10.34158/ONOMA.56/2021/13

Szabó Tamás Péter 2013. Iskolák nyelvi tájképe 3. Táblák és ünnepek. *Nyelv és Tudomány* 2013. 04. 19. https://m.nyest.hu/hirek/tablak-es-unnepek (2026. 02. 10.)

Szabó, Tamás Péter 2018. Reflections on the schoolscape. Teachers on linguistic diversity in Hungary and Finland. In: Palander, Marjatta – Riionheimo, Helka – Koivisto, Vesa eds., *On the Border of Language and Dialect.* Finnish Literature Society, Helsinki. 156–190.

Takács Judit 2022. Az áru- és márkanevek tárgyalásának jellegzetességei az anyanyelvi taneszközökben. *Anyanyelv-pedagógia* 15/4: 84–97. https://doi.org/10.21030/anyp.2022.4.4

Takács Judit 2023. A tulajdonnevek témaköréhez kapcsolódó onomasztikai feladatok a 3–6. osztályos anyanyelvi taneszközökben. In: Csató Anita – Heredi Rebeka – Kusper Judit – Takács Judit szerk., *Olvasatok és módszerek. IrKa Könyvek – Tanulmányok a magyartanítás módszertanairól 2.* Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Líceum Kiadó, Eger. 67–77. https://doi.org/10.46403/IrKa.2023.67

Takács Judit – Raátz Judit 2020. Névtan és drámapedagógia: hogyan tanítsunk névtani ismereteket? In: Ludányi Zsófia – Jánk István – Domonkosi Ágnes szerk., *A nyelv perspektívája az oktatásban. Válogatás a PeLiKon2018 oktatásnyelvészeti konferencia előadásaiból.* Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Líceum Kiadó, Eger. 111–124. https://doi.org/10.17048/Pelikon2018.2020.111

Tolcsvai Nagy Gábor 2008. A tulajdonnév jelentése. In: Bölcskei Andrea – N. Császi Ildikó szerk., *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Balatonszárszó, 2007. június 22–24.* Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Budapest. 30–40.

Tolcsvai Nagy Gábor 2015. Mi köze van a diáknak a nyelvtanhoz, avagy a tárggyá tett nyelv visszahumanizálása az oktatásban. *Iskolakultúra* 7−8: 18−27. https://doi.org/10.17543/ISKKULT.2015.7-8.18

Váradi Krisztián 2025. Beregszászi magyar iskolák nyelvi tájképe. *Anyanyelv-pedagógia* 18/3: 1–16. https://doi.org/10.21030/anyp.2025.3.1

Vörös Ferenc 2015. Névtani Értesítő. Miként hasznosíthatók a Névtani Értesítő tanulmányai a magyartanításban? *Anyanyelv-pedagógia* 8/3: 71–78. https://doi.org/10.21030/anyp.2015.3.6

Zántó Edina 2018. Farkas Tamás – Slíz Mariann szerk.: Magyar névkutatás a 21. század elején. Hajdú Mihály emlékére. Hogyan használható egy névtani kötet a középiskolai tanításban? *Anyanyelv-pedagógia* 11/1: 64–70. https://doi.org/10.21030/anyp.2018.1.6

***

Antalné Szabó Ágnes
ny. egyetemi docens; ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Mai Magyar Nyelvi Tanszék; Budapest
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6971-4819, e-mail: a.szabo.agnes@btk.elte.hu